

ปราบโกงต้องเริ่มที่ “รัฐบาล”

วีรวิท คงศักดิ์

วรรคทองที่ปรากฏในตำราบริหารยุคใหม่ คือ “Touch the heart then starts the job” ได้เน้นความสำคัญของการสร้างจิตใจคนให้ยอมรับและเห็นด้วยกับสิ่งที่จะทำ ซึ่งจะช่วยให้งานสำเร็จได้โดยง่าย

แนวคิดนี้ตรงกับหลักการวาง “ยุทธศาสตร์” ที่กำหนดความหมายว่า เป็น “ศาสตร์และศิลป์” ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้ “ศาสตร์” แสวงหาวิธีการทำงานที่อิงหลักวิชาการ

และ ใช้ “ศิลป์” สร้าง “คุณค่า” ในตัวคน เพื่อเป็นพลังทางจิตใจในการผลักดันให้งานนั้น “สำเร็จ”

ด้วยเหตุนี้ “ยุทธศาสตร์และแผนงานเชิงรุกของรัฐบาลในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน” จึงกำหนดยุทธศาสตร์แรก คือ “การปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้” (Awareness Building Approach)

พร้อมกับอธิบายความหมายของยุทธศาสตร์นี้ว่า

“มุ่งสร้างจิตสำนึกและทัศนคติเชิงบวกในการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย ควบคู่ไปกับการปลูกฝัง สร้างค่านิยมที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง โดยอาศัยกลไกของสังคมเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด”

สรุปได้ว่า รัฐบาลต้องการปลูกฝัง “ค่านิยม” ที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของสังคม และผลักดันให้เป็นพลังทางสังคมในการต่อต้านบุคคลที่ทุจริตคอร์รัปชัน

“ค่านิยม” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Value” ซึ่งบางท่านแปลว่า “คุณค่า”

จิระนันท์ พิตรปรีชา ได้ถอดคำอธิบายจากหนังสือชื่อ “The Fish” ของ John Gardner ว่า

“คุณค่า” ไม่ใช่สิ่งที่เราเดินไปเจอเข้าแบบเล่นเกมล่าสมบัติ

“คุณค่า” คือ สิ่งที่คุณสร้างขึ้นมาในชีวิตของคุณเอง คุณสร้างมันขึ้นมาจากพื้นฐานที่มาของคุณ จากความรักภักดีและความผูกพันของคุณ จากประสบการณ์ร่วมของมนุษยชาติที่ถ่ายทอดมาสู่คุณ จากสติปัญญา ความสามารถ และความเข้าใจ จากสิ่งที่คุณเชื่อ จากผู้คนและวัตถุสิ่งของที่คุณรัก จากบรรทัดฐานค่านิยมที่คุณพร้อมจะเสียสละ อะไรบางอย่างเพื่อดำรงรักษามันไว้

องค์ประกอบเหล่านี้มีอยู่พร้อม แต่คุณเพียงผู้เดียวเท่านั้นที่จะสามารถนำมาผสมผสานเป็นรูปรอยแบบแผนของสิ่งที่กลายเป็นชีวิตคุณ จงทำให้มันเป็นชีวิตที่มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าสำหรับตัวคุณเอง ถ้าคุณสามารถจุดพลิกผันระหว่าง ความสำเร็จกับความล้มเหลวก็ไม่ใช่ว่าเรื่องหมิ่นเหม่อีกต่อไป

จากคำอธิบายนี้ตรงกับหลักทางจิตวิทยาที่ว่า “ค่านิยม” เป็นสิ่งที่ต้องสร้าง เพราะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่าง “กระบวนทัศน์และความเชื่อของคน” กับ “บรรทัดฐานและวัฒนธรรมของสังคม”

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนให้ตรงกับความต้องการของสังคม จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน “ค่านิยม” ของคนให้สอดคล้องกับ “บรรทัดฐานของสังคม” (Norms) ที่คนในสังคมนั้นร่วมกันกำหนด

เหตุผลของการใช้ค่านิยมเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน เพราะค่านิยมมีคุณลักษณะพิเศษ ๓ ประการ คือ

ประการแรก เป็นสิ่งที่ยึดถือ ยึดมั่นอย่างยั่งยืนในการปฏิบัติที่นำมาซึ่งพฤติกรรม และสามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่เยาว์วัย

เช่น การสร้างชีวิตที่มีระเบียบวินัยตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นจะมีภูมิคุ้มกันไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือ ประเพณีของสังคม ทำให้ไม่มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่นซึ่งเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งในสังคม

ประการที่สอง ค่านิยมเป็น “ความเชื่อ” (Belief) ซึ่งสามารถปลูกฝังสั่งสอนด้วยกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) ด้วยการให้ความรู้ที่ถูกต้องจากคำสอนของศาสนา หรือผู้นำทางความคิดของสังคม หรือ การแสดงแบบอย่างที่ดีจากคนรุ่นก่อนจนเป็นประเพณีอันดีงามได้

เช่น พ่อแม่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต “ไม่โกง” ลูกก็จะได้เมล็ดพันธุ์ความดีไม่โกงเช่นกัน

ประการที่สาม ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบทำให้เห็นความแตกต่างของคุณค่าสองค่าที่ตรงข้ามกัน เช่น ขยัน-ขี้เกียจ พุ่มเฟือย-ประหยัด โกง-ไม่โกง ทำให้การปลูกฝังค่านิยมที่ดีทำได้ง่ายและชัดเจน

จากลักษณะพิเศษข้อนี้ จะเห็นว่า “ค่านิยม” ที่ปลูกฝังให้คนนั้น ต้อง “ขาวหรือดำ” ไม่มี “เทาๆ”

ในเรื่องนี้ขอตั้งข้อสังเกตไปยังนักวิชาการและชนชั้นนำของสังคม (Elite) บางท่าน ที่พยายามชักนำสังคมว่า “โกงเล็กน้อยก็ได้ ถ้าทำให้ประเทศเจริญ” หรือ “โกหกสีขาวได้ ถ้าทำให้ทุกคนสบายใจ” หรือ “ขโมยเล็กน้อยเพื่อดำรงชีพ สามารถทำได้” ว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นการสร้างค่านิยมที่ผิด และสังคมไทยต้องต่อต้านเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจัง

ทั้งนี้ เพราะสังคมโลกไม่ยอมรับพฤติกรรม “โกหก โกง ขโมย” ของคนในสังคม เนื่องจากการเอาเปรียบผู้อื่น และตรงกับ ๒, ๓ และ ๔ ของศีล ๕ ที่เป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ค่านิยม ๓ ประการนี้ได้ถูกนำมาเป็นคำปฏิญาณของทหารที่กระทำกันมานานแล้วว่า

“เราจะไม่โกหก ไม่โกง ไม่ขโมย และจะไม่ยอมให้ผู้ใดทำเช่นนั้น”

ตามปกติ การ “สร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและการปฏิบัติการเชิงรุกในการป้องกัน” เป็นพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ซึ่งในปี ๒๕๕๕ ป.ป.ท.ได้จัดทำโครงการป้องกันการทุจริตในภาครัฐหลายโครงการ ได้แก่

(๑) โครงการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ป.ป.ท.

(๒) โครงการข้าราชการต้นแบบที่มีความประพฤติดี พุ่มเทในการทำงาน ไม่ทุจริตและดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ชื่อ “ข้าราชการไทย ใจสีขาว”

(๓) โครงการสัมมนาประชาชน ๙ เขตพื้นที่ เรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

(๔) โครงการสร้างเครือข่ายเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เรื่อง รวมพลังป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ “ข้าราชการไทยไม่โกง”

(๕) โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รุ่นที่ ๑

(๖) โครงการอบรมเครือข่ายระหว่างประเทศ

น่าเสียดายที่ปี ๒๕๕๖ งบประมาณของโครงการเหล่านี้ถูกตัดทอนหมด และการเปลี่ยนเลขาธิการ ป.ป.ท. ทำให้สังคมเป็นห่วงว่า “การสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชัน” จะเกิดขึ้นในหมู่ข้าราชการหรือไม่

อาจเป็นด้วยเหตุที่รัฐบาลจัดทำโครงการ “หยุดคอร์รัปชัน” แบบบูรณาการ แต่เมื่อดูรายละเอียดในโครงการและแผนงานของส่วนราชการต่างๆ จะเน้นปรับปรุงวิธีการมากกว่าการ “สร้างค่านิยม” โดยเฉพาะในแผนงาน “๑ กรม ๑ ป้องกันโกง” ของรัฐบาลไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เลย

นอกจากนั้น โครงการต่างๆ ของภาคประชาสังคม เช่น “เด็กไทย โตไปไม่โกง” “แผนพัฒนาความซื่อตรงแห่งชาติ” “นักธุรกิจไทยไม่โกง” หรือ “Integrity Pacts” ซึ่งรัฐบาลที่แล้วจับมือกับภาคธุรกิจ “ไม่ให้-ไม่รับสินบน” ก็ไม่ได้รับการ “บูรณาการ” ในโครงการ “หยุดคอร์รัปชัน” ของรัฐบาล

ในส่วนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ก็มีโครงการต่อต้านคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันเหมือนกัน โดยจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ต่อต้านคอร์รัปชัน แต่งบประมาณปี ๒๕๕๖ ที่ขอไป ๖๓.๘๖๕๕ ล้านบาท ได้รับการจัดสรรเพียง ๕.๙๑๕๔ ล้านบาท เท่านั้น

มาถึงจุดนี้ทำให้ไม่แน่ใจว่า ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ของรัฐบาลจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในการ “ปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้” ตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่

สุภาวิชกล่าวไว้ว่า “ทำดีให้เด็กดู เป็นครูให้เด็กเห็น”

สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้ารัฐบาลไม่สามารถสร้างค่านิยม “ไม่โกง” ให้กับคนในรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ก็เป็นเรื่องยากที่จะสร้างให้เด็กไทย “โตไม่โกง”

ดังนั้น รัฐบาลต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างในการไม่โกง ด้วยการ “กล้า” ประกาศว่าเป็น “รัฐบาลแห่งความซื่อตรง” ตามที่ภาคประชาสังคมได้ร้องขอมาตั้งแต่เข้ารับหน้าที่

อย่าลืมครับ สุภาวิชโบราณได้สอนไว้ว่า “ถ้าหัวไม่ส่าย หางไม่กระดิก”

หรืออาจกล่าวได้อย่างง่ายว่า การหยุดคอร์รัปชัน “ต้องเริ่มที่รัฐบาล” เท่านั้น